

Artista: Irene Parra Casado (La Parrita)

1. Títol

Xarnegues Tèxtils: *Poesia per a la memòria dels barris de Terrassa*

2. Descripció i proposta de desenvolupament

“**Xarnegues Tèxtils:** *Poesia per a la memòria dels barris de Terrassa*” és un projecte de memòria oral de Terrassa que pretén escriure la història de les dones xarnegues a la indústria tèxtil a través de la poesia.

Llengua del projecte: català

2.1. Teixint un relat col·lectiu

Aquest projecte sorgeix de la necessitat de recuperar una memòria col·lectiva sovint silenciada: la història de les dones **xarnegues** que van treballar a la indústria tèxtil de Terrassa. Aquestes dones, provinents principalment d'Andalusia, Extremadura i Múrcia, van arribar a la ciutat durant el segle XX, formant part d'un dels fluxos migratoris més significatius de la Catalunya industrial. A través de la seva força de treball, van contribuir decisivament a l'expansió econòmica i social de Terrassa.

Els relats hegemònics sobre la industrialització sovint han posat el focus en la figura masculina de l'obrer i en la modernització tecnològica, obviant les experiències de les dones, que, malgrat ser una peça clau en el desenvolupament del sector tèxtil, han estat històricament invisibilitzades. Aquest projecte reivindica la seva memòria a través de la **poesia**, un gènere que permet no només relatar el passat sinó també dotar-lo d'una dimensió emotiva i reivindicativa.

La poesia, en aquest context, esdevé una **eina de recuperació de la memòria** i inscriu les seves veus i les seves vides al centre, a l'espai públic. Els versos permeten capturar no només els esdeveniments històrics sinó també les emocions, els silencis i els gestos d'aquestes dones, així com la seva llengua híbrida, fruit del contacte entre el català i el castellà. La seva memòria no es troba als llibres

d'història, però sí en la transmissió oral, en les expressions quotidianes i en els vincles entre generacions.

Aquest projecte s'emmarca dins dels valors de la cultura comunitària i la memòria democràtica, promovent l'accés a la cultura, el reconeixement de la diversitat i la reparació simbòlica de les memòries silenciades de la ciutat.

2.2. Endinsem-nos en la història

“La historia está en las cocinas, en los patios, en las fábricas.” - Aurora Moreno

La industrialització de Terrassa es remunta al segle XIX, quan la ciutat es va convertir en un dels centres tèxtils més importants de Catalunya. L'arribada de la màquina de vapor va accelerar el desenvolupament industrial i, a principis del segle XX, Terrassa ja era un referent en la producció de llana i teixits. Aquest creixement va ser possible gràcies a una gran demanda de mà d'obra, la qual cosa va incentivar un procés migratori sostingut. Aquest context va atraure una forta migració des del sud de l'Estat. Durant les dècades de 1950 i 1960, milers de persones, especialment dones, es van incorporar al sector tèxtil amb sous baixos i control patronal.

Els barris obrers de **Can Palet, Ca n'Anglada, Egara i Les Arenes** es van convertir en els principals nuclis d'acollida per a aquesta població migrant. Aquests espais van esdevenir laboratoris d'una nova identitat híbrida, on el català i el castellà, les tradicions i les cultures es barrejaven en la convivència dels barris. Aquest projecte poètic té la voluntat de **visibilitzar la memòria d'aquestes dones** i establir un diàleg entre la història i la creació literària. **La memòria d'aquestes dones és també una eina per comprendre millor les transformacions socials, lingüístiques i identitàries de Terrassa i els seus barris.**

Per reforçar el vincle amb el territori, cada poema estarà vinculat a l'espai físic de la ciutat: **les antigues fàbriques tèxtils** (com l'AEG o la Fàbrica Vapor Gran), **carrers obrers emblemàtics** (com el carrer de Sant Leopold o la Rambla d'Egara) i **barris que conserven la petjada migratòria**. L'objectiu és **teixir una cartografia poètica** que permeti reconstruir aquesta memòria i fer-la dialogar amb el present.

Amb el projecte es preten transformar aquests relats en una obra poètica que pugui ser presentada en diversos formats, fent ús de recursos escènics i audiovisual per assegurar-ne una **difusió àmplia i significativa**.

2.3. La memòria obrera i la condició xarnega

*“La memòria no és una línia recta, és un fil que es cus a mà,
amb paciència i amb sang.” Laia Malo*

El projecte posa en el centre la figura de la dona obrera migrada, especialment la que va ser etiquetada com a *xarnega*, un terme que, tot i haver nascut amb una connotació pejorativa, avui pot ser resignificat com a espai de memòria, resistència i orgull. L'etiqueta "xarnega" servia per marcar una frontera simbòlica i social entre la població d'origen català i la nova població vinguda del sud de l'Estat espanyol durant el franquisme. Aquesta frontera no era només lingüística, sinó també de classe i d'accés als drets socials i culturals.

En aquest context, moltes dones migrades van quedar relegades a les feines més precàries i invisibles del sector tèxtil. Tot i així, van generar una xarxa vital de cures, transmissió oral, cultura popular i convivència comunitària. Com diu *Brigitte Vasallo*: “*Ser xarnega no és un insult. És una genealogia, una herència que ens explica.*”

Aquestes dones van sostenir les famílies, van enfortir el teixit social dels barris i van aportar riquesa cultural a la ciutat. La seva veu ha estat històricament silenciada, però conté una memòria imprescindible per entendre el passat i el present de Terrassa. Com diu Desirée Bela-Lobedde a l'Entrevista a Afroféminas: “*La identitat es construeix amb accents, sabors i records. Ser d'aquí no vol dir néixer-hi, sinó construir-hi vida.*”

Aquest projecte vol contribuir a un **reconeixement simbòlic**, posant aquestes dones al centre del relat poètic. Tal com afirma Brigitte Vasallo, “*la identitat xarnega no és només una etiqueta imposada des de fora, sinó un espai de resistència, de tensió entre l'arrelament i el desarrelament, entre la vergonya i*

l'orgull". Aquesta tensió es trasllada al llenguatge poètic, que permet canalitzar emocions, silencis i gestos que no han estat mai registrats als arxius oficials.

Alhora, la proposta es fonamenta en una mirada **interseccional**, que reconeix com la classe social, el gènere, la llengua i l'origen s'entrecreuen en aquestes experiències. Aquest enfocament s'alinea amb els valors de diversitat, justícia social i igualtat d'oportunitats. Com diu **Giráldez a Mijina**, "*que a la meva mare li fes vergonya dir que netejava cases és una realitat que mereix ser escrita.*"

2.4. El territori i la seva petjada: les fàbriques, els barris i la memòria oral

"Als barris on vaig créixer, la comunitat era la xarxa que ho sostenia tot. La pobresa no ens va aïllar: ens va fer col·lectives." - Brigitte Vasallo

Les dones xarnegues no només van marcar la indústria tèxtil de Terrassa amb la seva mà d'obra, sinó que també van transformar la ciutat amb la seva presència, les seves famílies i les seves formes de vida. Els barris com Can Palet, Ca n'Anglada, Egara o Les Arenes es van convertir en espais de trobada i barreja cultural. Avui, la petjada d'aquella migració és visible en les tradicions familiars, en el paisatge lingüístic i en les xarxes comunitàries que encara perduren.

Les antigues fàbriques, ara reconvertides o desaparegudes, són testimonis muts d'aquesta història col·lectiva. Aquest projecte proposa una **cartografia poètica** que permet recuperar aquestes memòries i vincular-les amb l'espai físic. Els poemes estaran associats a punts concrets de la ciutat, activant el record i obrint espais de diàleg intergeneracional.

Al mateix temps, es vol recuperar també la memòria íntima i domèstica: les receptes, les cançons, els rituals familiars. Aquests elements formen part d'una memòria oral que sovint ha estat menyspreada però que és fonamental per a la construcció d'una identitat col·lectiva diversa. Com apunta Sònia Moll: "*La memòria de les dones s'ha transmès en espais menors: la bugaderia, el menjador, l'escala del bloc.*"

El projecte no pretén generar divisió ni confrontació, sinó **posar en valor les contribucions d'un col·lectiu històricament invisibilitzat**, oferint una mirada inclusiva i reconeixent la riquesa cultural que aporta la diversitat. D'aquesta manera, la memòria esdevé una eina de convivència, empatia i reconstrucció simbòlica.

2.5. La poesia com a eina de transmissió i arxiu de la memòria

Aquest projecte es fonamenta en la convicció que la **poesia és una forma d'arxiu viu**, capaç de preservar allò que la història hegemònica sovint oblida: les emocions, els gestos, els silencis i els afectes de les vides quotidianes. En aquest sentit, la poesia esdevé un **pont entre la memòria oral i la creació artística**, una eina de transmissió intergeneracional.

En el cas de les dones xarnegues, moltes d'elles no van tenir accés a la lectura ni a l'escriptura formal, però això no vol dir que no fossin portadores de coneixement. El seu llegat es transmetia de forma oral, a través del relat compartit, de les receptes, de les dites populars, dels costums familiars i de la llengua híbrida que feien servir al dia a dia. Aquesta **memòria íntima i col·lectiva** és la que es vol recuperar i dignificar a través de la poesia ja que resulta essencial per entendre la identitat cultural de Terrassa i dels seus barris.

La proposta aposta per una poesia **situada i compromesa**, que beu de les fonts de la història oral, de la llengua de la quotidianitat i de l'experiència migrada. Escriure des d'aquí és fer un acte de memòria, però també de **justícia poètica**: posar paraules on abans hi havia silencis, donar forma a allò que va quedar fora dels llibres d'història.

A més, la poesia permet explorar el bilingüisme, que lluny de ser vist com una carència, es reivindica com un recurs creatiu i expressiu. Laia Malo apuntava que *“Entre la llengua materna i la que vaig aprendre, he fet un refugi poètic.”*

La llengua que emergeix d'aquest projecte és porosa, canviant, emocional: una llengua xarnega que es mou entre el català i el castellà, entre el passat i el present, entre la intimitat i la plaça pública.

En aquest context, la poesia es converteix també en una eina pedagògica i de transformació social. Permet treballar la memòria des de la sensibilitat i la reflexió crítica, i obrir espais de reconeixement per a col·lectius sovint oblidats. Així, el projecte es vincula també als valors de **la cultura comunitària, la memòria democràtica i el dret a la narració pròpia**.

3. Objectius

- **Generals:**
 - **Recuperar i visibilitzar la memòria històrica de les dones treballadores tèxtils de Terrassa a través d'una obra poètica** basada en testimonis reals.
 - **Introduir una mirada interseccional** (gènere, classe, origen, llengua) per potenciar la narrativa de les dones treballadores com a eix central.
 - **Crear una cartografia poètica de la memòria obrera**, vinculant cada poema amb el territori a través de barris, fàbriques i espais comunitaris.
 - **Fomentar la participació comunitària**, integrant les veus de descendents d'obreres i col·lectius locals en el procés creatiu.
- **Específics:**
 - **Fomentar l'ús de la llengua catalana.**
 - **Utilitzar el bilingüisme poètic com a eina literària**, per reflectir la transició lingüística de la realitat i memòria xarnega, reescrivint testimonials.
 - Crear una **xarxa cultural i comunitària** a partir de la memòria compartida.
 - **Reivindicar la influència xarnega en la cultura de Terrassa**, visibilitzant les aportacions culturals de la migració texint ponts entre memòries diverses.
 - **Difondre la memòria** a través de formats innovadors per arribar a una audiència diversificada.

4. Metodologia de treball proposada

Fase 1: Investigació i recollida de memòria històrica i oral

Aquesta fase consistirà en un treball exhaustiu de recerca i documentació per recuperar les experiències de les dones treballadores del sector tèxtil a Terrassa. Per fer-ho:

- Es duran a terme **entrevistes en profunditat amb dones que van treballar a les fàbriques tèxtils i amb els seus descendents**, per tal de recollir testimoniatges directes i indirectes.
- **S'analitzaran arxius històrics** per recopilar documents, fotografies, cartes i altres materials que permetin contextualitzar el seu recorregut laboral i vital. En aquesta fase es contactarà amb el *Centre d'Estudis Històrics de Terrassa*, l'*Arxiu històric*, Associació Llibre de la Vida, associacions veïnals i projectes comunitaris de la ciutat com la *Comunalitat Urbana de Terrassa Barris Futurs*.
- **Es realitzaran passejades pels barris i antics espais fabrils per connectar la memòria oral amb l'espai físic** i entendre com aquests llocs han modelat la història col·lectiva. Per aquestes passejades es contactarà amb associacions veïnals com Ègara, Les Arenes i Sant Pere Nord.

Fase 2: Creació poètica i vinculació amb el territori

Amb el material recollit en la fase d'investigació, es procedirà a la creació de les peces poètiques:

- Els poemes es basaran en testimonis i experiències reals.
- La llengua vehicular principal serà el català. Es donarà però espai a l'ús del bilingüisme poètic en coherència a les entrevistes fetes a les testimonis, recreant el paisatge lingüístic de les dones migrades.
- Cada poema es vincularà a un espai físic de la ciutat, creant una **cartografia poètica** de la memòria obrera de Terrassa.

Fase 3: Producció i difusió

Per garantir un impacte social ampli, es desenvoluparan diverses estratègies de difusió:

- **Poemari:** Recopilació dels poemes juntament amb fragments de les entrevistes i imatges d'arxiu.
- **Cartografia poètica:** Mapeig i vinculació de les històries amb espais clau de la ciutat.
- **Presentació del projecte en espais de memòria:** centres i espais culturals, centres socials i associacions de veïns. Amb possibilitat de desenvolupar un recital performàtic que combini recital poètic amb imatges d'arxiu i audiovisuals. Es contactarà per organitzar-ho amb algunes de les entitats veïnals i espais artístics de la ciutat com *El Corralito Centre de Creació Artística*.

5. Perspectives de futur

Aquest projecte aspira a tenir continuïtat i a expandir-se mitjançant les següents línies de desenvolupament:

- Publicació del llibre per garantir-ne l'accessibilitat.
- Producció d'un documental poètic amb imatges d'arxiu, experiències reals de protagonistes ex-treballadores de les fàbriques de Terrassa i recitals en primera persona.
- Compartir i fer públic el material fruit de la investigació i la peça artística al Centre d'Estudis Històrics de Terrassa.
- Difusió a centres educatius per treballar la memòria històrica de Terrassa amb els joves.
- Valoració de l'expansió a altres ciutats industrials catalanes perifèriques per construir una xarxa de memòria.